İslam Davetçisinin Kılavuzu

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukabadi

Mukaddime

Şüphesiz Hamd, Allah içindir. O'na hamd eder, O'ndan hidayet ve bağışlanma dileriz. Nefislerimizin şerrinden, kötü amellerimizden Allah Teala'ya sığınırız. Şüphesiz Allah'ın hidayet eylediğini saptıracak, O'nun saptırdığını da hidayete ulaştıracak yoktur. Allah'tan başka İlah olmadığına, O'nun birliğine ve ortağı olmadığına, Muhammed (Sallallahu aleyhi ve sellem)'in O'nun kulu ve Rasulü olduğuna şehadet ederim.

Bundan sonra;

Muhakkak ki; sözlerin en doğrusu Allah'ın Kitabı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin şerlisi sonradan ortaya çıkarılanlardır. Her sonradan çıkan şey; bid'at, her bid'at; dalalet (sapıklık) ve her dalalet de ateştedir.

Şu an ümmet, uykusundan uyanması, layık olduğu konuma geri dönmesi, alemlerin rabbi olan Allah'ın yolunda yeniden dünyaya önderlik etmesi ve içinde buluduğu ruhi boşluktan kurtarılması için her gayretli müslümanın ümmeti ve dini için çalışmasına muhtaçtır. Dünyanın bizimle beraber bulunan nura ihtiyacı vardır. lakin bizler bu nuru onlara güzelce ulaştırıp aydınlatamıyoruz. Nitekim biz onlardan etkilenmiş ve onlarda bulunan hastalıkları kapmış durumdayız. Şu an kitap ve sünneti doğru şekilde anlamış, davetlerini ırkçılıktan, taassuptan, grupçuluktan, hevadan, peşin isteklerden arındırmış ihlaslı davetçilere büyük ihtiyaç vardır.

Allah'a Davetin Fazileti:

Allah'a davet kul için sen şerefli ameldir. Bu yüzden bu, rasullerin, nebilerin ve onların varisleri olan alimlerin vazifesi olmuştur. Şüphesiz bu vazife yorucu ve ağır olduğu kadar fazileti de büyüktür.

1- Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Allah'a davet eden, sâlih amel işleyen ve "ben müslümanım" diyen kimseden daha güzel sözlü kim vardır?**" (Fussilet 33)

2- Yine şöyle buyurmuştur: "**İçinizden hayra davet eden, iyiliği emredip kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. Kurtuluşa erenler işte onlardır**" (Al-i İmran 104)

3- Abdullah b. Mesud radıyallahu anh şöyle demiştir: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

"**Allah, bizden bir hadis işitip, işittiği gibi tebliğ eden kimsenin yüzünü aydınlatsın. Kendisine tebliğ edilen niceleri, tebliğ edenden daha iyi ezberler**" (Ahmed, Tirmizi ve İbn Hibban rivayet etmişlerdir.)

4- Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: "**Kim bir hidayete çağırırsa ona tabi olanların ecri kadar kendisine de ecir vardır ve onların ecrinden bir eksilme olmaz. Kim de bir sapıklığa çağırırsa ona uyanların günahlarından eksilme olmaksızın kendisine de onların günahının aynısı vardır.**" (Müslim)

Allah Teala bu ümmetin makamını şöyle açıklamıştır:

“**Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz. İyiliği emreder kötülüğe mani olursunuz ve Allah’a iman edersiniz**” (Al-i İmran 110)

Bu ayet iki anlamı ifade etmektedir: birincisi: Bu ümmetin en hayırlı ümmet oluşu. İkincisi: rasullerin vazifesi olan iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak görevini yerine getirmeleridir. Bu kapsama giren konuların ilki ise sadece Allah’a kulluk etmeyi emretmek ve şirkten yasaklamaktır. Bu yüzden Allah Azze ve Celle, müminleri şöyle vasıflamıştır:

“**Mümin erkeklerle mümin kadınlar birbirlerinin (Allah için) dostudurlar. İyiliği emreder kötülüğü yasaklarlar**.” (Tevbe 71)

Münafıklar ise bunun zıddıdır. Allah Azze ve Celle onlar hakkında şöyle buyurmuştur:

“**Münafık erkeklerle münafık kadınlar birbirinin aynıdırlar. Kötülüğü emredip iyiliği yasaklarlar**” (Tevbe 67)

Bundan dolayı her müslüman erkek ve kadın, güçleri ve ilimleri oranında Allah’a davet ile yükümlüdür. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

“**De ki, bu benim yolumdur. Bana uyanlarla beraber basiretle Allah’a davet ederim**.” (Yusuf 108)

İbnu’l-Kayyım rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: “Kişi, kendisine davet ettiği şey hakkında basiret üzere

olmadıkça hakka tabi olanlardan olamaz." (Miftahu Dari's-Seade 1/154)

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem: "**Benden bir cümle dahi olsa tebliğ ediniz**" buyurmuştur. (Buhari)

Yine şöyle buyurmuştur: "**Burada bulunan, bulunmayana tebliğ etsin**" (Buhari)

Yüzlerce ayet ve onlarca hadis ezberleyen nice müslüman, bunun sadece alimlerin sorumluluğunda olduğu zannıyla Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in emrine muhalefet ederek bunları kimseye tebliğ etmez.

Alimlere has olan ancak dinin ayrıntılarını, hükümlerini ve manalarını tebliğ etmektir. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"**Her Topluluktan bir cemaatin, dinî iyi öğrenmeleri ve kavimleri kendilerine döndüklerinde onları uyarmaları için, savaştan geri kalmaları daha doğru olmaz mı**" (Tevbe 122)

"**İçinizden hayra davet eden, iyiliği emredip kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. Kurtuluşa erenler işte onlardır**." (Al-i İmran 104)

İbn Kesir rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Bu ayette kastedilen; bu ümmetten herkese gücü oranında vacip olsa da, bu iş için görevli bir grubun bulunmasıdır."

Burada sadece müslüman olmaları sebebiyle davet mesuliyetini yüklenen sahabelerden örnekler zikredilecektir ki, onlardan öğrenelim ve onlara uyalım:

Birincisi: Ebu Bekir radıyallahu anh: Allah onun gönlünü İslam'a açınca, bu nur onu harekete geçirmiş, arkadaşlarını ve yakınlarını Allah'a davet etmeye başlamıştır. Allah onun vesilesiyle cennetle müjdelenen on kişiden beşini hidayet etmiştir. Bunlar: Osman b. Affan, Zubeyr b. el-Avvam, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas ve Talha b. Ubeydillah radıyallahu anhum'dur. Nitekim bunlar sahabelerin seçkinleridir. İnşaallah bunların imanına vesile olması, kıyamet gününde Ebu Bekir radıyallahu anh'ın terazisinde iyilik kefesinde olacaktır.

İkincisi: Ebu Zerr el-Gıfari radıyallahu anh: Mekke'de Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'i duyunca, kardeşi Uneys'i, ondan haber getirmesi için göndermiş, sonra kendisi gitmiştir. Etkileyici kıssası uzundur. Neticede kardeşi ve annesiyle birlikte müslüman olmuşlardır. Sonra Ebu Zerr radıyallahu anh Gıfar kabilesine giderek onları İslam'a davet etmiş, hicretten önce kavminin yarısı müslüman olmuştur. O gün kavminin lideri Hifaf b. İma el-Gifari radıyallahu anh idi. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in hicretinden sonra kavminin geriye kalanı da iman etmişlerdir. Bunun üzerine Eslem kabilesi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gelmişler ve şöyle demişlerdir: "Ey Allah'ın rasulü! Kardeşlerimizin iman ettiği hususlara biz de iman ediyoruz." Bunun üzerine Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Allah Gıfar kabilesini bağışlasın, Eslem kabilesini de selamete ulaştırsın" (Müslim)

Üçüncüsü: Tufeyl b. Amr ed-Devsî radıyallahu anh: Mekke'de Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e sadakatle iman ettikten sonra Devs diyarındaki kavmine dönmüş

ve onları İslam'a davet etmiştir. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Medine'ye hicret edinceye kadar orada kalarak davete devam etmiş, sonra kavminden kendisine tabi olanlarla birlikte Hayber'de Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e gelmişlerdir.

Dördüncüsü: Useyd b. Hudayr ve Sa'd b. Muaz radıyallahu anhuma: Es'ad b. Zurare radıyallahu anh, Mus'ab b. Umeyr radıyallahu anh ile beraber Abduleşhel oğulları ve Zafer oğullarının diyarlarına İslam'a davet için gittiler. Kavimleri onları kovmak için Sad b. Muaz ile Useyd b. Hudayr'ı gönderdiler. Useyd b. Hudayr, Mus'ab b. Umeyr'i dinledi ve müslüman oldu. Sonra ona dedi ki:

"Benim arkamda bir adam var. O eğer size uyarsa kavminden hiç kimse kalmaksızın hepsi size uyar. Şimdi onu size göndereceğim. O Sa'd bin Mu'az'dır." Sonra kamasını alıp Sa'd'ın ve kavminin yanına gitti. Onlar da kendi meclislerinde oturuyorlardı. Sa'd bin Mu'az onun gelmekte olduğunu görünce:

"Allah'a yemin ederim ki, Useyd sizin yanınızdan ayrıldığı sıradaki yüzünden farklı bir yüzle yanınıza geldi" dedi. Meclisin başında durunca Sa'd kendisine:

"Ne yaptın?" diye sordu. O da şöyle dedi

"O iki adamla konuştum. Vallahi kendilerinde herhangi bir kötülük görmedim. Onları (yaptıklarından) nehyettim. "Senin istediğini yaparız" dediler. Harise oğullarının Es'ad b. Zurâre'yi öldürmek üzere çıktıklarını söyledim. Bunu da, onun senin teyzenin oğlu olduğunu bildikleri için senden utanırlar (diye söyledim)." Bunun üzerine Sa'd hızla, sinirlenmiş halde ve Harise oğulları

hakkında söylenilenden dolayı endişeli bir halde kalkarak, mızrağı eliden aldı ve:

"Vallahi gördüğüm kadarıyla sen hiçbir şeyi halletmemişsin" dedi. Sonra o iki kişinin yanına gitti. Sa'd onların gayet rahat bir halde olduklarını görünce, Useyd'in kendisini onlarla karşı karşıya getirmek ve onların sözlerini bizzat duymasını sağlamak amacıyla öyle konuştuğunu anladı. Başlarına durup kendilerine sövmeye başladı. Es'ad b. Zurâre'ye şöyle dedi:

"Ey Ebu Umâme! Eğer seninle benim aramda yakınlık olmasaydı bana hiç bir şey engel olamazdı. Kendi yurdumuzda bizim başımıza hoşumuza gitmeyecek bir şey mi saracaksın?" Es'ad b. Zurâre de Mus'ab b. Umeyr'e şöyle dedi:

"Ey Mus'ab! Vallahi sana arkasındaki kavminin efendisi geldi. Eğer bu sana uyarsa onun kavminden iki kişi bile senin davetine uymaktan geri kalmaz." Mus'ab da ona dedi ki:

"İstersen otur ve dinle, eğer hoşuna giden ve beğendiğin bir şey olursa kabul edersin. Hoşlanmazsan o zaman da senin hoşlanmadığın şeyi senden uzak tutarız." Sa'd:

"İnsaflı davrandın" dedi. Sonra süngüsünü topladı ve oturdu. Ardından ona İslâm'ı anlattı ve kendisine Kur'an okudu. O ikisi dediler ki:

"Vallahi bu esnada, sevinmesinden ve kendini rahat hissetmesinden o daha konuşmaya başlamadan biz onun yüzünden Müslüman olduğunu anladık." Sonra onlara:

"Siz Müslüman olduğunuza ve bu dine girdiğinizde ne yapıyorsunuz?" diye sordu. Onlar da şöyle dediler:

"Gusledersin. Kendini güzelce temizlersin. Bu arada elbiseni de temizlersin. Sonra hak üzere şehadet getirirsin. Sonra iki rek'at namaz kılarsın." Bunun üzerine kalkıp gusletti. Elbisesini temizledi. Hak üzere şehadet getirdi. Sonra iki rek'at namaz kıldı. Sonra Useyd b. Hudayr'ı da yanına alarak kavminin toplanma yerine getirmek üzere yola çıktı. Kavmi onun gelmekte olduğunu görünce şöyle dediler:

"Vallahi Sa'd sizin yanınızdan ayrıldığı sıradaki yüzden farklı bir yüzle yanınıza geliyor." (Sa'd) başlarında durunca:

"Ey Abduleşhel oğulları! Benim sizin aranızdaki konumum nasıldır?" diye sordu. Onlar:

"Efendimiz, en isabetli görüş sahibimiz ve en uğurlu temsilcimizsin" dediler. Bu kez:

"Artık Allah'a ve Peygamberlerine iman edinceye kadar sizin erkeklerinizin ve kadınlarınızın sözleri bana haramdır" dedi. O ikisi (Mus'ab ve Es'ad *Radıyallahu anh*) dediler ki:

"Vallahi Abduleşhel oğulları yurdunda bir tek adam ve kadın müstesna olmaksızın hepsi akşama Müslüman olarak girdiler."

Es'ad ve Mus'ab *Radıyallahu anh* Es'ad bin Zurâre *Radıyallahu anh*'nın evine döndüler. (Mus'ab *Radıyallahu anh* orada ikamet ederek insanları İslâm'a davet etmeye başladı. Derken ensârın evlerinden,

Umeyye b. Zeyd, Hateme, Vâil ve Vâkıf'ınkilerden dışında kalan evlerin hepsinde kadın ve erkek Müslümanlar oldu. (İbn Kesir el-Bidaye (3/76, 81, 193-194) İbn Hişam (1/157, 2/25, 59)

Bu Konuda Bir Şüphenin Giderilmesi:

Bazı insanlar, Allah Teala'nın: "**Ey iman edenler, siz kendinize bakın, siz hidayet üzere olursanız, sapıtanlar size bir zarar veremez**" (Maide 105) ayetini yanlış anlıyorlar ve Allah'a daveti terk ediyorlar. Bu yanlış anlayıştan dolayı, iyiliği emretmediği ve kötülükten yasaklamadığı halde kendisinin salih ve hidayet üzere olduğunu, sapıtanların kendisine bir zarar vermediğini zannedenler var. Böyle bir anlayışı Ebu Bekir radıyallahu anh reddederek hutbesinde şöyle demiştir: "Ey insanlar! Sizler: "**Ey iman edenler, siz kendinize bakın, siz hidayet üzere olursanız, sapıtanlar size bir zarar veremez**" (Maide 105) ayetini okumakta fakat yanlış değerlendirmektesiniz. Şüphesiz ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

"**Muhakkak ki insanlar kötülüğü gördüklerinde değiştirmezlerse Allah Azze ve Celle'nin onların cezasını genelleştirmesi yakındır**." (Sahihtir. Ebu Davud, Tirmizi, İbn Mace ve Ahmed rivayet etmişlerdir.

Şu halde müslümanların durumunu önemsemeyen, içinde bulunduğu toplumu hayra davet edip kötülükten sakındırmayı iptal eden bir kimse nasıl hidayet üzere olabilir? Hidayet ancak kişinin kendisine farz olanları yerine getirmesiyle tamamlanır. Eğer kul, üzerine vacip olan davet görevini yerine getirirse, işte o zaman sapıtanların sapıklığı ona bir zarar vermez ve kusur edenlerin kusurundan sorumlu olmaz.

Davetçinin Ahlak ve Özellikleri

Her ibadet veya taatin kabulü için şu iki şartın bulunması zorunludur:

Birincisi: Allah Azze ve Celle için samimiyet, ihlas. Amelde dünya nasibi aranmamalıdır. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

“**Halbuki onlar, dini sadece Allah’a tahsis ederek, hakka eğilerek, ancak Allah’a ibadet etmekle, emrolunmuşlardır**” (Beyyine 5)

İkincisi: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in sünnetine uygun hareket etmek, bidat çıkarmamak. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

“**Rasul size neyi verdiyse onu alın, neyden sakındırdıysa ona da son verin**” (Haşr 7)

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyuru: “**Size sünnetimi ve benden sonra hidayete erdirilmiş raşid halifelerimin sünnetini tavsiye ederim. Ona azı dişlerinizle sarılın. Sizleri dinde sonradan çıkan şeylerden sakındırırım. Zira dinde her sonradan çıkan şey bidat, her bidat sapıklık ve her sapıklık da ateştedir**.” (Sahihtir. Ebu Davud ve Tirmizi rivayet etmişlerdir.)

Bu iki şart iki şehadet kelimesinin gereğidir. İlki Allah’tan başka ilah olmadığına şahitliğin, ikincisi de Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in Allah’ın rasulü olduğuna şahitliğin gerçekleşmedi demektir.

Bu yüzden davetçi, bu iki şartı gerçekleştirerek şu vasıflarla vasıflanmalıdır:

1- Doğruluk:

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem safa tepesinin üzerinde Kureyş'e şöyle seslenmiştir:

"**Ne dersiniz? Şayet size vadide atlıların size karşı gelmekte olduklarını haber versem beni tasdik eder misiniz?**" Onlar:

"Evet, senden doğruluktan başka bir şey görmedik" dediler. (Buhari) Onlar, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in doğru sözlü olduğu hususunda birleşmişlerdi. Bu yüzden Allah Azze ve Celle Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e şöyle buyurmuştur:

"**Onlar seni yalanlamıyorlar, lakin zalimler Allah'ın ayetlerini inkar ediyorlar**." (En'am 33) Ebu Sufyan, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem hakkında Hirakl'e şöyle demiştir:

"Onun yalan söylediğini hiç görmedik" (Buhari ve Müslim)

Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sadıklarla beraber olun**" (Tevbe 119)

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurmuştur: "**Muhakkak ki doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür.**." (Buhari ve Müslim)

Doğruluk, bir davetçide bulunması gereken en önemli özelliklerdendir. Yalan söyleyen bir kimsenin davetçi olması düşünülemez. Rasulullah sallallahu aleyhi

ve sellem'in haber verdiği gibi: "**Yalan facirliğe, facirlik de cehenneme götürür**" Facir (günahkar) bir kimsenin Allah'a davet ettiği düşünülebilir mi?

Şüphesiz doğruluk, davete muhatap olanların nefislerinde etki ederek onları davetçiye saygı göstermeye, sözünü kabul etmeye iter. Yalan ise bunun tam zıddı bir etki yapar.

2- Emanet (Güvenilirlik):

Şüphesiz insanlar bu haslete sahip olan davetçiye güven duyarlar. Güvenilirlik, doğrulukla alakalıdır. Bu yüzden insanlar ne yalancıdan ne de hain kimseden huzur hissetmezler. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"**Allah kendilerine kitap verilenlerden "onu insanlara muhakkak açıklayacaksınız; onu asla gizlemeyeceksiniz' diye söz almıştı da, onlar onu arkalarına alıp umursamamışlar, yok pahasına onu satmışladır. Ne kötü alışveriş!**" (Al-i İmran 187)

İlmi ve insanlara faydalı olacak iyiliği gizlemek hıyanettendir. Nitekim Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"**Allah sizlere emanetleri ehline vermenizi emrediyor**.." (Nisa 58)

3- Sabır:

Bu haslet her insan için gerekli bir haslet olup, bir davetçinin olmazsa olmazlarındandır. Zira davetçi, davetini ulaştırmada yorucu işlerle ve zorluklarla karşılaşır. Genellikle hoşlanmadığı şeylere tahammül etmedikçe de bu görevi yerine getiremez. Bu yüzden Allah'a davet eden kimse sıkıntılara karşı hilim sahibi (ağırbaşlı, tahammüllü) ve sabırlı olmalıdır. Zira zorluklara karşı sabırlı ve tahammüllü olmazsa maksada ulaşamaz. Şeyhulislam İbn Teymiyye rahmetullahi aleyh'in dediği gibi, sabırsız ve tahammülsüz kimsenin bozdukları, düzelttiklerinden fazla olur. Bu yüzden Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

"**Affa sarıl, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir**" (A'raf 119)

"**İyiliği emret, kötülükten yasakla, başına gelenlere karşı da sabret. Muhakkak ki bu azmedilmeye değer işlerdendir**." (Lukman 17)

Sabır, imanın yarısıdır. Nitekim Allah Azze ve Celle Kitab'ında seksenden fazla sefer bunu zikretmiş, şöyle buyurmuştur:

"**Sabrederek ve namaz kılarak yardım isteyin**" (Bakara 45) Allah Azze ve Celle, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e hitaben şöyle buyurmuştur:

"**Sabır sahibi peygamberlerin sabrettikleri gibi sabret. Onlar için acele etme**" (Ahkaf 35)

Sabır ve yakin dinde önderliğe ulaştırır. Nitekim Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

“**Sabretmeleri ve âyetlerimize yakinen inanmaları sebebiyle, içlerinden bir kısmını, emrimizle doğru yola sevkeden önderler yapmıştık**” (Secde 24)

Sabır ve takva sayesinde düşmanların tuzakları bir zarar vermez. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

“**Eğer sabreder ve (Allah'tan) sakınırsanız, onların hilesi, size hiçbir zarar vermez. Allah, şüphesiz, onların yaptıklarım (ilmiyle] çepeçevre kuşatmıştır**” (Al-i İmran 120)

Sabretmek, Allah’ın sevgisine ve yardımına ulaştırır. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

“**Allah sabredenleri sever**” (Al-i İmran 146)

“**Muhakkak ki Allah sabredenlerle beraberdir**.” (Bakara 153)

Sabrın karşılığı büyüktür:

“**Ancak sabredenlere karşılıkları hesapsız verilecektir**.” (Zümer 10)

Sabır, cennete girmeye bir sebeptir:

“**Sabretmiş olmanız sebebiyle (her türlü korkudan, endişeden ve üzüntüden) selâmette olunuz.**” (Ra’d 24)

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurmuştur: "**Müminin durumuna şaşılır. Bütün durumların kendisi için hayır olması ancak mümin için sözkonusudur. Eğer bolluğa kavuşursa şükreder ve bu kendisi için hayırlı olur. şayet musibete uğrarsa sabreder, bu da kendisi için hayırlı olur**." (Müslim)

Yine şöyle buyurmuştur: "**Hiç kimseye sabırdan daha geniş bir hayır varilmemiştir.**" (Buhari ve Müslim)

Sabır Üç Türlüdür:

Birincisi: Taat işlemeye sabretmek. Bu, taat işlemeye devam etmekle, bu konuda ihlaslı olmakla, şeriate uygun amel etmekle olur. Böylece iman kuvvetlenir. Zira taatler imanı artırır.

İkincisi: Günah işlememeye sabretmek. Bu da kötülükleri terk etmek, günahlardan ve buna imkan veren durumlardan uzaklaşmak, harama düşmemek için Allah'ın azametini, heybetini düşünerek ve O'ndan korkarak olur. Yine kul, Allah'ın kendisini günah işlerken görmesinden çekinir. Buna sabrederek imanının kuvvetini devam ettirir. Zira günahlar imanı zayıflatır ve eksiltir.

Üçüncüsü: Musibetlere sabretmektir. Bu da Allah'ın takdirine teslim ve razı olarak, başa gelenlere öfkelenmeyi ve yaratılmışlara şikayeti terk etmekle gerçekleşir.

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

“**Sabredenleri müjdele. Nitekim bunlar, kendilerine bir musibet geldiği zaman, "Biz, Allah'a aidiz ve elbette O’na döneceğiz" derler. Rablerinden gelen mağfiret ve rahmet, işte onların üzerindedir; hidayete ermiş olanlar da, yine onlardır**.” (Bakara 155-157)

Belaya veya musibete uğrayana güzelce sabretmek ve şikayet etmemek düşer. Nitekim Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

“**Sen güzel bir şekilde sabret**” (Mearic 5)

Durumu Allah’a şikayet etmek ise güzelce sabretmeye aykırı değildir. Zira Yakub aleyhisselam şöyle demiştir:

“**Ben acımı ve üzüntümü sadece Allah'a şikâyet ediyorum**." (Yusuf 86)

Eyyub aleyhisselam da Rabbine seslenerek şöyle demiştir:

“**Başıma bir belâ geldi; sen merhametlilerin en merhametlisisin"** (Enbiya 83) Bununla birlikte Eyyub aleyhisselam sabır ile nitelenmiş ve onun hakkında şöyle buyrulmuştur:

“**Biz onu sabırlı bulduk. O, ne iyi bir kuldu; daima Allah'a yönelirdi.**” (Sad 44)

Allah’a davet eden kimse sabır hasletiyle süslenmeye mümkün mertebe muhtaçtır. Zira o iki alanda çalışmaktadır: Nefsiyle mücadele alanı ki, bu alanda nefsini taate zorlar, isyandan alıkoyar. Diğeri de

Allah'a davet alanıdır. Zorluklara, sıkıntılara ve davet olunanların alay etmelerine katlanmak zorundadır.

Nefsini belaları yüklenmeye alıştırmalıdır. Zira bu, davetçiler hakkında Allah'ın sünnetidir. Tarihte peygamberlerin ve davetçilerin başlarına gelenler malumdur. Onlar bunlara sabretmişlerdir. Onları örnek edinmeli ve sürekli olarak Allah Azze ve Celle'nin şu ayetlerini hatırlamalıyız:

"**Başına gelenlere karşı da sabret. Muhakkak ki bu azmedilmeye değer işlerdendir**." (Lukman 17)

"**Yoksa siz (Ey Müslümanlar!) sizden evvel gelip geçen, hattâ peygamberleri, beraberindeki mü'minlerle birlikte "Allah'ın yardımı ne zaman?" diyecek kadar sıkıntılara ve acılara maruz kalıp sarsılan (milletlerin hali, sizin de başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sanıyorsunuz? Bilin ki Allah'ın yardımı yakındır**." (Bakara 214)

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e insanların en şiddetli belalara uğrayanları kimlerdir diye sorulunca şöyle buyurmuştur:

"**Peygamberler, sonra onlara benzeyenler ve onlara benzeyenlerdi. Kul, dini kadarıyla belaya uğrar ve o, yeryüzünde günahsız bir şekilde yürüyene kadar başından bela eksik olmaz**" (Hasendir. İbn Hibban ve başkaları rivayet etmişlerdir.)

4- Merhamet:

Allah'a davet eden kulun kalbinde insanlara karşı merhamet ve şefkatin yerleşmiş olması, onların hayrını dilemesi zorunludur. Bütün düşüncesi onlara sadece hücet ikame etmek ve onların üzerinde bulunduğu yolun batıllığına delil getirmek olmamalıdır. Bilakis onları sapıklıktan kurtarıp hidayete, isyankarlıktan itaate, bidatten sünnete ulaştırmak, fitnelerden ve helak edici yollardan uzaklaştırmak için var gücüyle gayret göstermelidir. İnsanların en merhametlisi olan Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem davetçi için en güzel bir örnektir. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"**Size, kendi içinizden, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, mü'minlere karşı müşfik, merhametli bir Peygamber gönderilmiştir.**" (Tevbe 128)

Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ümmetine olan şefkatine, onları ateşten uzaklaştırmaya olan hırsına misal vererek şöyle buyurmuştur:

"**Benim misalim ancak şu adamın durumu gibidir: Adam bir ateş yakar. Ateş etrafı aydınlatmaya başlayınca kelebekler kendilerini o ateşe atarlar. Adam onlara engel olmaya çalıştıkça direnirler ve ateşe atlarlar. İşte ben de size engel olmak için tuttukça siz ona atlamaya çalışıyorsunuz.**" (Müslim)

İşte diğer peygamberler de bu şekilde kavimlerine karşı şefkatli olmuşlar ve onlar adına Allah'ın azabından korkmuşlardır. Nitekim Nuh aleyhisselam kavmine şöyle demiştir:

“**Ben sizin için büyük bir günün azabından korkarım.**” (A’raf 59)

Davetçi katı kalpli olursa, hakka da davet etmiş olsa ve doğru da söylese insanlar onun etrafından uzaklaşırlar, işinde başarılı olamaz. İnsanlar daima katı kalpli ve kaba kimselerden nefret ederler, onun nasihatini kabul etmezler. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

“**Allah'ın bir rahmeti dolayısıyladır ki, sen onlara karşı yumuşak davrandın; eğer kaba, katı kalpli olsaydın, elbette etrafından dağılır giderlerdi**” (Al-i İmran 159)

Bu yüzden davetçi, insanların kalplerinin daveti kabule meyletmeleri için onlara karşı merhametli, yumuşak ve arkadaşça davranmalıdır. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“**Muhakkak ki yumuşaklık bir şeyde bulundu mu mutlaka onu süsler, bir şeyde bulunmazsa da onu mutlaka lekeler.**” (Müslim)

“**Yumuşaklıktan mahrum kulunan bütün iyiliklerden mahrum edilmiş demektir.**” (Müslim)

“**Merhamet etmeyene merhamet edilmez.**” (Buhari ve Müslim)

5- Tevazu (Alçak Gönüllülük):

Allah'a davet eden kul, insanların arasına karışır ve onları İslam ahlakına davet eder. İnsanları tevazuya çağırdığı halde kendisinin bu vasfa sahip olmaması yakışmaz. İnsanları kibirden sakındırır onlara kibirlenenlerin uğrayacağı akibeti açıklar. Allah Azze ve Celle'nin şöyle buyurduğunu bildirir:

"**Büyüklenerek yüzünü insanlardan çevirme. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Muhakkak ki Allah, kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez.**" (Lokman 18) Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in de şöyle buyurduğunu anlatır:

"**Kalbinde zerre ağırlığı kadar kibir bulunan cennete giremez.**" (Buhari ve Müslim) sonra da kendisi kibirlenir! İnsan tabiati kibirlenenlerden hoşlanmaz ve onların sözünü kabul etmez. Allah'a davet edenin tevazu ve yumuşaklık kanatlarını insanlara indirmesi, Allah Teala'nın şu sözünü gerçekleştirmesi gerekir:

"**Mü'minlerden sana uyanlara da kanadını indir**" (Şuara 215) Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"**Muhakkak ki Allah bana tevazu sahibi olmanızı, öyle ki hiçbirinizin bir diğerine karşı övünmemesini ve birinizin diğerine taşkınlık yapmamasını vahyetti.**" (Müslim)

Yine şöyle buyurmuştur: "**Bir kimse tevazu gösterirse mutlaka Allah onu yükseltir**" (Müslim) Davetçi tevazusunu artırdıkça, başarılı olur. Bu başarıyla

gururlanmamalıdır. Zira bu ancak Allah'ın muvaffak kılması ile olur:

"**Benim başanm, ancak Allah'ın yardımıyladır.**" (Hud 88)

Allah, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem' düşmanlarına karşı yardım edip Mekke fethedildiği zaman, rabbine karşı tevazudan dolayı ve O'nun lütfunu itiraf ederek başı eğik, boynu bükük halde girmiştir.

6- Davet ettiği konuların gereklerini uygulamak:

Bir şeye davet ettiği halde onu kendisi uygulamayan, davet ettiği kimselere önder olamaz. Davetçinin gidişatı ve fiilleri, davetin muhatapları üzerinde sözlerinden daha büyük bir etki bırakır. Nitekim Şuayb aleyhisselam'ın sözü Kur'an'da şöyle anlatılır:

"**Ben, size menettiğim şeyleri yaparak size muhalefet etmeyi istemem**" (Hud 88)

Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

"**Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah katında suç olarak çok büyüktür.**" (Saf 2-3)

"**Siz kitabı okuyup dururken, kendinizi unutup da insanlara iyiliği mi emredersiniz? Hiç akıl etmiyor musunuz**" (Bakara 44)

Ümmet, sözleriyle fiilleri birbirini tutmayan nice davetçilere karşı inat etmiştir. Nitekim İmam İbn Kayyım onları şöyle anlatır: "Kötü alimler, cennetin kapısına oturup insanları sözleriyle cennete, fiilleriyle de cehenneme davet ederler. Onların sözleri insanlara "Buyrun, gelin" dedikçe filleri de: "Sakın beni dinlemeyin" der. Şayet davet ettikleri şey hak ise, ona icabet edenlerin ilkleri kendileri olmalıdır. Görünüşte onlar yol gösterici gibidirler ama hakikatte yol kesicilerdir." (el-Fevaid s.112)

Böyle kimseler, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şu hadisini hatırlasınlar: "**Kıyamet gününde bir adam getirilir ve cehenneme atılır. Karnından bir değirmene bağlanır ve eksen etrafında dönen eşek gibi döndürülür. Cehennemlikler toplanarak ona şöyle derler: "Ey falan! Nedir bu halin? Sen bize iyiliği emredip kötülükten yasaklamıyor muydun?" o da: "Evet, ben iyiliği emreder fakat kendim yapmazdım. Kötülüğü yasaklar fakat onu işlerdim" der.**" (Buhari ve Müslim)

Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh şöyle der: "Ey ilmi yüklenenler! Onunla amel ediniz! Alim ancak öğrenen sonra da ilmine uygun amelde bulunandır. Bir takım kimseler gelecek, ilmi yüklenecekler fakat gırtlaklarını geçmeyecektir. Gizli halleri, görünen hallerinden farklı olacak. Amelleri ilimlerine aykırı olacak. Halkayı kurup birbirlerine karşı övünecekler. Hatta onlardan biri arkadaşına, kendisini bırakıp başkasının meclisine katıldığı için öfkelenecek. İşte onların amelleri o meclislerinden Allah Azze ve Celle'ye yükselmez" (İbn Abdilberr Camiu Beyani'l-İlm (2-7)

7- Allah Teala'dan korkmak ve murakabe:

Takva, Allah Azze ve Celle'nin öncekilere ve sonrakilere tavsiyesidir:

"**Sizden önce kendilerine kitap verilenlere ve size Allah'tan korkmanızı tavsiye ettik**." (Nisa 131)

"**Ey insanlar! Sizleri tek bir candan yaratan rabbinizden sakının**" (Nisa 1)

Kul bu sayede Allah Teala'nın sevgisine, dostluğuna ve dünyada yardımına ulaştır. Nitekim Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

"**Muhakkak ki O'nun dostları ancak takva sahipleridir**" (Enfal 34)

Ahirette de cennete yine bu sayede ulaşılır: "**Rabbinizin bağışlamasına ve genişliği göklerle yer kadar olup takva sahipleri için hazırlanmış olan cennete koşun**" (Al-i İmran 133)

"**İşte o cennete kullarımızdan sakınanları varis kılarız**" (Meryem 63)

Allah'tan sakınmak ve O'ndan korkmak ilmin başıdır:

"**Eğer Allah'tan sakınırsanız sizin için (hakkı batıldan ayıran) bir Furkan kılar ve günahlarınızı örter**" (Enfal 29)

Davetçinin takva derecesine ulaşması için şu hasletlere sahip olmalıdır:

* Güzel ahlakla süslenmek

* Kendisini iyilikleri işlemeye ve kötülükleri terk etmeye alıştırmalıdır.

* Her adımında kendisini kontrol etmelidir.

* Hatalarını fark edebilmek için nefsini hesaba çekmelidir.

* İsyanı tamamen terk edinceye kadar nefsiyle mücahede etmelidir.

8- Davet ettiği konuyu bilmek

Allah'a davet edenin davet ettiği konuyu iyi bilmesi, basiret üzere olması gerekir. Bilmediği veya şüphe ettiği bir konuya davet etmesi yakışmaz. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"**De ki, bu benim yolumdur. Ben ve bana uyanlar, basiretle ona davet ederiz. Allah noksanlardan münezzehtir ve ben müşriklerden değilim**" (Yusuf 108)

İbn Kesir rahmetullahi aleyh şöyle demiştir: "Allah Teala, insanlara ve cinlere gönderdiği rasulüne emrederek, insanlara bu yolu haber veriyor. Yani onun yolu ve sünneti Allah'tan başka ilah olmadığına, O'nun ortağı bulunmadığına şahitlik etmeye basiret, yakin, aklî ve dini delillerle davet etmektir." (Tefsiru İbn Kesir 2/509)

Davetçinin uygun miktarda şu ilimlere sahip olması gerekir:

* Kur'an ve Kur'an ilimleri

* Sünnet ve hadis ilimleri

* Siyer ve İslam tarihi

* Fıkıh ve fıkıh usulü

* Dil ve edebiyat

* Genel kültür: Dünyadaki icadlar, modern gelişmeler ve benzerleri.

Öncelikli Meselelerin Sıraya Konması

Dinini bilen fakih bir davetçi, davet ettiği konuları önceliklerine göre sıralar. Bu öncelikleri ve maslahatları gözetmeden davete kalkışmaz.

Daha önemli olanı, önemli olanın önüne almalıdır. Daya faydalı olanı, faydalı olanın önüne alır. Bununla beraber davet olunan kimselerin konumunu aşama aşama değerlendirir. Gayri Müslim bir kimseyi islam'a ve Allah Azze ve Celle'nin tevhidine davet etmeden önce namaz kılmaya davet etmez. Namaz kılmayan kılmayan bir Müslümana namaz kılmayı tebliğ etmeden önce başka şeylerden sakındırmaya kalkmaz. Bilakis öncelikli olanı öne alır ve bu konuda Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i kendisine örnek edinir. Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve selem Muaz b. Cebel radıyallahu anh'ı Yemen'e gönderdiğinde ona şöyle buyurmuştur:

"**Şüphesiz sen kitap ehli bir kavme gidiyorsun. Onları Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in Allah'ın rasulü olduğuna şahitlik etmeye davet et. Bu konuda sana itaat ederlerse onlara Allah'ın kendilerine günde beş vakit namaz farz kıldığını bildir. Bu konuda itaat ederlerse Allah'ın kendilerine zekatı farz kıldığını bildir ve zenginlerinden alıp fakirlerine ver. Bu konuda sana itaat ederlerse mallarının değerlilerini almaktan sakın**." (Buhari ve Müslim)

İslam dini, teşride ve hükümlerinde öncelikleri gözetmiştir. Fıkıh alimleri teşrideki sünnetten hareketle bu öncelikleri belirlemişler ve bunun üzerine fıkıh kaideleri bina etmişlerdir. Davetçilerin de bunları gözetmesi gerekir:

* Din, farzı nafilenin önünde tutmuştur.

* Nassı içtihada öncelemiştir.

* Kötülüklerin giderilmesini iyiliklerin elde edilmesine öncelemiştir.

* Genel maslahat, özel maslahatlardan önceliklidir.

* Genel zararın giderilmesi, özel zararın giderilmesinden önceliklidir.

* Daha büyük zarardan veya daha büyük kötülükten sakınmak için iki zarardan daha hafif olanı ve iki kötülükten hafif olanı işlenir.

* Çatışması halinde ilmi talep etmek, nafileyle meşgul olmaktan önceliklidir.

* Toplumsal şirkle mücadele etmek, ferdî şirkle mücadele etmekten önceliklidir.

Davet Üslupları

Davetçinin başarılı olabilmesi için davet yollarını ve üsluplarını bilmesi, bu konuda Kur’an-ı Kerim ayetlerine, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in siyerine ve sahabelerde bulunan örneklere uyması gerekir. Bu üsluplardan bazıları şu şekildedir:

1- Hikmet

Hikmet bir şeyi bulunması gereken yere koymak demektir. Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"**Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle davet et ve onlarla en güzel olan şekilde mücadele et.**" (Nahl 125)

Bu da şu hususların gözetilmesini gerektirir:

* Üzerinde durulan konu ile anlatılanların uyumlu olması

* Muhatapları ahmak ve cahiller olarak görmek gibi onları uzaklaştıracak şeylerden sakınmak. Bilakis şu ayette belirtildiği gibi hareket ederek hatırlatmalıdır:

"**Hatırlat. Zira hatırlatmak müminlere fayda verir**" (Zariyat 55)

* Muhatapların fer'î/amelî meselelerdeki inandıkları hususlara yani batıl olmadığı sürece mezhebî ihtilaflara saygı göstermelidir.

* Durumun gerektirdiği şekilde sözlere dikkat edilmelidir. Bu husus, şu meseleleri kapsar:

a- Dinleyenlerin anlayabileceği şekilde akli seviyelerini gözetmek. Abdullah b. Mesud radıyallahu anh şöyle demiştir: "Şayet bir topluluğa akıllarının anlayamadığı şeyler anlatırsan bu mutlaka bazıları için fitne olur." (Sahihu Muslim mukaddimesi)

Ali radıyallahu anh şöyle demiştir: “İnsanlara bildikleri (anlayabilecekleri) şeylerden bahsedin. Allah’ın ve rasulünün yalanlanmasını ister misiniz?” (Buhari)

Allah kendilerinden razı olsun, bu sahabelerin sözleri Kur’an’ın şu kaidesi ile uyum içindedir: “**Onlara yumuşak söz söyle**” (İsra 28)

b- Maksadı muhatapların kalplerine ve akıllarına ulaştırabilmek için en uygun dil ve anlatım tarzı seçilmelidir. Nebi sallallahu aleyhi ve selem Araplara, onların anlayacağı dilden konuşurdu. Nitekim şöyle buyurmuştur:

لَيْسَ مِنْ أَمْبِرِّ أَمْصِيَامُ فِى أَمْسَفَرِ

“**Yolculukta oruç tutmak iyilikten değildir**.” (Ahmed b. Hanbel) Bu hadis Sahihayn’da Kureyş dili ile şöyle gelmiştir:

لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ

“**Yolculukta oruç tutmak iyilikten değildir**”

c- Nasihatte bulunmak için en uygun vakti seçmelidir. Nitekim İbn Mes’ud radıyallahu anh’den sahih olarak nakledildiğine göre o, her perşembe insanlara öğüt verirdi. Ona birisi:

“Ey Ebu Abdirrahman! Bize her gün öğütte bulunmanı isterdim” dedi. Bunun üzerine şöyle dedi:

“Beni böyle yapmaktan alıkoyan şey sizleri bıktırmaktan çekinmemdir. Ben sizlere tıpkı Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in bize yaptığı şekilde nasihat yapıyorum. O da bizi bıktırmaktan sakınırdı.” (Buhari ve Müslim)

d- Vaaz süresini insanları sıkmayacak uzunlukta seçmelidir. Zira onların arasında hasta, yaşlı ve ihtiyaç sahibi kimseler vardır. Buna özellikle Cuma hutbelerde dikkat etmek gerekir. Zira bunu dinlemeye dayanamayan namazı terk edip gidebilir. Aynı şekilde yapılan bir derste de bu husus gözetilmezse, dinleyici meseleyi anlamadan ayrılabilir.

e- Sınırlı zaman içinde anlatılmak istenen maksadı ulaştırmak gerekir. Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem - Allah’a hamd ve övgüde bulunduktan sonra – hafif, hoş ve mübarek sözlerle hutbe ederdi. (Ahmed ve Ebu Davud, el-Hakem b. Hazn el-Kilefî radıyallahu anh’den kuvvetli isnad ile rivayet etmişlerdir.)

2- Güzel Öğüt

Bu, sevap ve cezayı hatırlatarak kulların kalplerinin güzellikle yumuşatılması, inceltilmesidir. Nitekim Allah Teala Musa ile kardeşi Harun aleyhimasselam'a Firavun'a karşı şöyle tebliğde bulunmalarını emretmiştir:

"**Ona yumuşak söz söyleyin; belki öğüt alır, yahut korkar.**" (Taha 44) Davetçinin de vaazı esnasında şunlara dikkat etmesi gerekir:

1- Özlü ifadeler kullanmalıdır.

2- Teşvik ve sakındırmayı bir araya getirmelidir.

3- Allah'ın kullarına olan nimetlerini hatırlatmalıdır.

4- Vaazında kimseyi utandırmamak için kapalı ve kinayeli ifadeler kullanmalıdır. Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem: "Bazı kimselere ne oluyor ki şöyle şöyle yapıyorlar…" diyerek isim belirtmeden eleştirirdi.

5- Konusunun ana hatlarını çizip maksadı bütün dikkatiyle açıklamalıdır.

Kur'an-ı Kerim'de bir çok vaaz üslubu vardır. Davetçiye örnek olması için bunlardan birini sunmakla yetinelim. Allah Azze ve Celle, isyankar kullarına da "Ey kullarım" diye hitap etmiş, onları önce müjdelemiş ve teşvik etmiş, sonra da korkutup sakındırarak şöyle buyurmuştur:

"**De ki: "Ey kendilerine karşı günah işlemekte aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi**

kesmeyin. Zira Allah bütün günahları bağışlar. O, çok bağışlayıcıdır; çok merhametlidir. Azâb size gelmeden önce, Rabbinize dönün ve O'na teslim olun: sonra yardım göremezsiniz. Azâb, siz farkına varmadan ve size birdenbire gelmeden, kişi, Allah'a itaatte işlediğim kusurdan dolayı bana yazıklar olsun; gerçekten alay edenlerden idim; yahut, Allah bana hidayet etseydi, muhakkak sakınanlardan olurdum; yahut da azabı görünce, benim için dünyaya tekrar dönüş olsaydı da ben de iyilerden olsaydım, demeden önce, Rabbinizden size indirilen en güzel şeye uyun!" (Zümer 53-58)

3- En Güzel Olan Şekilde Mücadele

Cidal; çekişme ve galip gelmeye çalışma yoluyla yapılan müzakeredir. Bunun övüleni ve kınananı vardır. Övülen cidal, hakka ulaşmanın kastedildiği tartışmalardır. Bunun dışındakiler ise kınanmıştır. Nitekim Allah Azze ve Celle bunu kınayarak şöyle buyurmuştur:

“**Hakkı ortadan kaldırmak için bâtıl yoldan mücadele etmişlerdir**” (Mümin/Gafir 5)

“**İnsanlardan, bilgisi, delili ve aydınlatıcı bir kitabı olmadan, sırf Allah'ın yolundan saptırmak için büyüklük taslayarak Allah hakkında mücadele edenler vardır.**” (Hac 8-9)

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurmuştur: “Kendilerine hidayet geldikten sonra sapıtan bir kavim ancak cedel sebebiyle sapmıştır.” (Sahihtir. Tirmizi rivayet etmiştir.)

Allah Azze ve Celle bu yolu, Nahl suresi 125. ayetinde daha önce geçen iki üsluptan sonra zikretmiştir. Zira davetçi, eksiklik bulmaya çalışan itirazcı ve tartışmacı kimselerle karşılaştığında bu üsluba ihtiyaç duyabilir. O zaman en güzel şekilde mücadele eder.

Mücadele edenin maksadı hakka ulaşmak veya onu açıklamak olmalıdır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“**Allah’ın en sevmediği kimse aşırı tartışmacı kimsedir**.” (Buhari ve Muslim)

İbrahim aleyhisselam'ın Nemrud ile konuşması hakkında Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

"**Allah'ın kendisine hükümranlık vermesinden dolayı, İbrahim'le, Rabb; hakkında tartışan kimseyi bilmez misin? İbrahim (ona) "Rabbim hem diriltir, hem de öldürür" deyince, o, "ben de diriltir ve öldürürüm" demişti. Fakat İbrahim: "Allah, güneşi doğudan getirir; sen de onu batıdan getir" deyince de, o küfreden, şaşırıp kalmıştı. Allah, zâlim kimseleri doğru yola iletmez.**" (Bakara 258)

Yine Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

"**Yoksa onlar, hiçbir yaratıcı olmadan mı yaratıldılar; yahut da onlar, kendileri mi yaratıcıdırlar? Yoksa gökleri ve yeri onlar mı yarattılar? Hayır, onlar, kesin olarak îman etmiyorlar. Yoksa Rabbinin hazineleri onların yanında mıdır? Yahut da yegâne hâkim onlar mıdır?**" (Tur 35-37)

Böylece müşriklere karşı hüccet getirilerek ilzam edilmişlerdir.

En güzel şekilde tartışma ve cedel üslubu, Allah Teala'ya davetin en önemli vesilelerinden biridir. Peygamberlerin kavimleriyle konuşmalarında bunun örnekleri çoktur. İki bahçe sahibinin kıssası (Kehf 32-43), Adem aleyhisselamın iki oğlunun kıssası (Maide 27-31) ve Kıyamet gününde kendilerini saptıran efendilerine uyan kimselerin konuşmaları (Sebe 31-33) buna örnektir.

4- Kıssa Anlatmak:

Kıssa anlatmanın muhatapların nefislerinde büyük etkisi vardır. Bu yüzden Kur'an- Kerim ve Sahih sünnette bir çok kıssalar anlatılmıştır. Bu etkilerden birisi Sahabelerin – Radıyallahu anhum – bütün İslam manalarını akide, ibadet, ahlak ve gidişat olarak öğrenip yetişmeleridir. Kıssa üslubu insanların geneli üzerinde özel faydalar sağlamaya devam etmiştir.

Kur'an'da en güzel kıssalar vardır: "**Biz bu Kur''ân'ı sana vahyetmekle, kıssaların en güzelini anlatmış oluyoruz**" (Yusuf 3) Bunda hedef ibret ve öğüt alınmasıdır. Nitekim bunların bir kısmında İslam'ın esasları açıklanmıştır.

Allah Teala şöyle buyurmuştur: "**Onların kıssalarında akıl sahipleri için bir ibret vardır. Bu kıssalar, uydurulmuş bir söz değil; fakat kendilerinden öncekilerin tasdiki ve her şeyin açıklamasıdır; İman edenler için hidayet ve rahmettir**." (Yusuf 111)

Buna bir örnek zikredelim. Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Yahut çökük çatılan üzerine, (duvarları) yıkılıp harap olmuş bir kasabaya uğrayıp da, "Bunu ölümden sonra, Allah nereden diriltecek"' diyen kimseyi (bilmez misin)? Böyle dediği için Allah onu yüz sene boyunca öldürmüş, sonra diriltip "kaç sene böyle kaldın?" demişti. O, bir gün, yahut daha az" deyince, Allah (ona) şöyle buyurmuştu: "Hayır, yüz sene kaldın. (İnanmazsan) yiyeceğine ve içeceğine bak; hiç bozulmamış; ve bir de merkebine bak. (Böyle yapmamız), seni insanlara bir ibret nişanesi kılmak içindir. Kemiklere bak, onları nasıl**

yerli yerine koyacak, sonra onlara et giydireceği? (Cereyan eden şeyler) ona apaçık belli olunca, şöyle demişti: "Biliyorum ki Allah, her şeye kâdirdir." (Bakara 259)

Davetçi bu kıssadan davetini ulaştırmak için parlak bir üslup çıkarabilir ve insanlara şunları öğretebilir:

* Yeryüzünde tefekkür, ticaret veya ilim talebi amacıyla seyahat etmenin meşru olduğu

* Allah Teala'nın yarattıkları üzerinde düşünmenin ve öncekilerin durumundan ibret almanın zorunluluğu

* Ayetlerin açıkladığı gibi ölüm ve öldükten sonra dirilmenin ispatı

* Ölümden sonraki zamanla ahretteki hayatın dünya zamanıyla kıyaslanamayacağı

* Allah Azze ve Celle'nin mutlak kudretinin, yiyeceği yüz sene muhafaza etmesi, adamı ve eşeğini diriltmesi, kemiklere et giydirmesinin açıklanması

* Kıssada cehaletin mazeret oluşuna delil vardır. İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan gelen bir rivayete göre bu kıssada geçen şahıs Uzeyr aleyhisselam'dır.

Hadisi şeriflerdeki kıssalarda pek çok olup, Buhari ile Müslim'in rivayet ettikleri mağaradaki üç kişi hadisinden çıkarılacak bazı faydaları örnek olarak zikredelim.

* İhlasın neticesi

* Allah Teala’ya tevekkül ve O’na sığınma

* Ana babaya iyiliğin dünyada ve ahrette faydalı neticesi

* Allah Teala’dan korku

* Emanet ve hakları eda etmenin önemi

* Salih amellerle Allah Teala’ya tevessülün meşru oluşu.

Bunun gibi kitap ve sünnette anlatılan bir çok kıssalar sayesinde davetçi, muhataplarına dinin özelliklerini bildirebilir.

5- Soru Cevap Üslubu

Bu üslubun kullanılması uyarıcı, zihni çalıştırıcı, dinleyenleri cevap vermeye teşvik edici etki yapar. Kur'an-ı Kerim'de bunun örnekleri çoktur. Nitekim Allah Teala şöyle buyurmuştur:

"**Dîni yalanlayan (şu adamı) görüyor musun? Yetîmi itip kakan, yoksulu doyurmaya önayak olmayan işte odur.**" (Maun 1-3)

"**Rabbının fil sahiplerine ne yaptığını biliyor musun? Üzerlerine sert taşlar atan sürü sürü kuşlar gönderip onları yenilmiş ekin gibi yaparak kendi tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?**" (Fil suresi)

Davetçilerin efendisi Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem bu üslubu çok kullanmıştır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"**Bilir misiniz, müflis kimdir?**" dediler ki:

"Aramızda müflis, parası ve malı olmayan kimsedir" Buyurdu ki:

"**Muhakkak ki ümmetimden müflis, kıyamet gününde namaz, oruç ve zekat ile gelir, şuna hakaret etmiştir, şuna iftira atmıştır, şunun malını yemiştir, şunun kanını dökmüş, şunu da dövmüştür. Bunun iyiliklerinden alınarak bunlara verilir. Hükmü bitirilmeden önce iyilikleri biterse, şunların günahlarından alınarak buna yüklenir ve cehenneme atılır.**" (Müslim)

Yine Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“**Aranızda kimi kuvvetli sayarsınız?**”

“Güreşte yenilmeyen kimseyi” dediler. Buyurdu ki:

“**Öyle değil, lakin asıl kuvvetli öfke anında kendisine hakim olandır**” (Müslim)

Ebu Bekre radıyallahu anh’den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

“**Dikkat edin! Size Büyük günahların en büyüklerini haber vereyim mi?”**

“Evet ey Allah’ın rasulü!” dediler. Buyurdu ki:

“**Allah’a ortak koşmak ve ana babaya isyandır**” – dayanmış halde iken doğruldu ve şöyle buyurdu:

“**Dikkat edin! Bir de yalan konuşmak”** bunu o kadar çok tekrar etti ki keşke sussa dedik.” (Buhari ve Müslim)

6- Örnekler Vermek

Bu üslup, dinleyenlerin konuyu anlamasını kolaylaştırır ve gözleri önünde şekillendirmelerini sağlar. Böylece nefislerine etki ederek güzel amellere sarılır ve kötü amellerden sakınırlar. Nitekim Allah Teala tayyib kelime olan tevhid kelimesine ve habis kelime olan şirk kelimesine şöyle misal vermiştir:

"**Allah'ın nasıl bir misal verdiğini görmüyor musunuz? Güzel söz, kökü yerde sabit, dalları havada güzel bir ağaç gibidir. Meyvesini her zaman Rabbinin izniyle verir. İşte Allah, düşünüp taşınsınlar diye insanlar için böyle misaller verir. Kötü sözün meseli ise, toprak üstünde gövdesi alınmış, durma kabiliyeti olmayan kötü bir ağaç gibidir.**" (İbrahim 24-26)

Yine Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur: "**Mallarını Allah yolunda sarf edenlerin durumu, yedi başak bitiren ve her bir başakla yüz (hububat) tanesi bulunan bir tanenin durumu gibidir. Allah, dilediğine kat kat verir ve Allah, ihsanı bol, her şeyi hakkıyla bilendir.**" (Bakara 261)

Kuranda bunun örnekleri çoktur. Davetçi bunlardan faydalandığı gibi, sünnette gelen misallerden de faydalanır. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şu hadislerini örnek vermekle yetinelim:

"**Rabbini zikredenle, zikretmeyenin misali, diri ile ölünün misali gibidir**" (Buhari ve Müslim)

“**Kur’an okuyan müminin misali turunç meyvesi gibidir. Kokusu da hoş, tadı da hoştur. Kuran okumayan müminin misali hurma gibidir. Kokusu yoktur ama tadı hoştur. Kuran okuyan münafığın misali reyhan gibidir. Kokusu hoştur, tadı acıdır. Kuran okumayan münafığın misali ise ebu cehil karpuzu gibidir. Kokusu olmadığı gibi, tadı da acıdır**.” (Buhari ve Müslim)

7- Uygulamalı Öğretim Üslubu

Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem sahabelerine abdesti, namazı, hac ibadetlerini ve benzerlerini uygulamalı olarak öğtetmiş ve sonra:

"**Benim nasıl namaz kıldığımı görüyorsanız öyle namaz kılınız**" (Buhari),

"**Hac ibadetlerini benden alınız**" (Sahihtir. İmam Malik ve başkaları rivayet etmişlerdir) buyurmuştur.

Davetçinin Kur'an ve sünnetten sözlü ve fiili olarak bütün davet üsluplarını, maddi, manevi vesilelerini öğrenmeli ki, bu davette hedefine ulaşabilsin.

Davete İcabet Edenler Hakkında Yapılması Gerekenler:

Davetçinin davete icabet edenleri takip etmeye devam etmesi, onlardan gafil kalmaması veya sırf doğru yola yönelmiş olmaları sebebiyle onları terk etmemesi gerekir. Zira daha önce üzerinde bulunduğu düşünceleri depreşir. Bu yüzden onlara nasihatin, öğretilmesinin ve yetiştirilmelerinin üstlenilmesi gerekir. Bu konuda Sahihayn'da geçen yüz kişiyi öldüren adam kıssasından istifade etmek gerekir. Bu adam tevbe etmek istediğinde yeryüzünün en bilgili alimini sordu. Ona bir alimi gösterdiler. Alim ona nasihat etti ve bulunduğu şehri terk ederek Allah'a ibadet eden Salih insanların bulunduğu bir şehre gitmesini söylemişti. Çünkü Allah'a isyan edilen bozuk çevrede kalmaya devam etmesi, tekrar eski haline dönmesine sebep olacaktı. Davetçi, kendisine icabet edenlere öğretmekle yetinmemelidir. Bilakis öğretimle birlikte eğitimin de sürdürülmesi zorunludur.

İlk Müslümanların menheci böyle idi. Abdullah b. Mesud radıyallahu anh şöyle demiştir: "Bizden birimiz on ayet öğrendiği zaman, bunun anlamlarını öğrenip onlarla amel etmedikçe başka ayetlere geçmezdi" (Tefsiru İbn Kesir (1/3)

Ebu Abdirrahman es-Sülemi şöyle demiştir: "Bize Kuran okumayı öğretenler – ki onlar Kuran okumayı Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'den öğrenmişlerdi – şöyle anlattılar: "Biz, Kur'ân-ı Kerim'den on âyet öğrendik mi, o on âyetin helalini, haramını, emir ve nehiylerini öğrenmedikçe bir sonraki on âyeti öğrenmeye geçmezdik" (Tefsiru İbn Kesir (1/3) Kurtubi (1/56)

İçindekiler